וחיק האמה ואמה רוחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וזה גב המזבח [א]חיק האמה זה יסוד אמה רוחב [א] זה סובב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד אלו [ב] קרנות זה גב המזבח [ג] זה מזבח הזהב ר' מאיר סבר [ד] זהו באמה בת חמשה הא כל אמות כלים באמה בת שש ורבי יהודה סבר כזה יהו כל אמות [ה] כלים קא סלקא [ו] דעתך מיסוד ועד סובב באמה בת ה' בגובה ומאי חיק האמה ואמה רוחב הכי קא אמר מחיק האמה ועד [ז] רוחב באמה בת חמשה גובה [א]המזבח כמה הוי עשר אמות [ב]שית בני חמשה חמשה וארבעי בני שיתא שיתא מזבח כמה הוי חמשין וארבעה פלגיה דמזבח כמה הוי עשרים ושבעה מקרנות ועד סובב כמה הוי עשרים וארבעה כמה בציר לפלגיה דמזבח תלתא [ב]ותנן [ג]חוט של סקרא חוגרו באמצע כדי להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים אלא הא (א) [ג]דתניא גבי עולת העוף [ד]היה עולה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית [ח] [מזרחית] ומולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל [ט] ומוצה את דמה על קיר המזבח [ה]ואם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשירה הא קא יהיב [י] עליונה למטה משני טפחים אלא חיק האמה כניסה אמה רוחב כניסה גבולה אל שפתה סביב כניסה (ב) מזבח כמה הוה ליה שיתין פלגיה דמזבח כמה הוי תלתין מקרנות ועד סובב כמה הוי כ"ד כמה בציר לפלגיה דמזבח ששה ותנן אם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשרה במאי אוקימתא בכניסה ומי מצית מוקמת לה בכניסה [ו]והא תנן [יא] [ז]מזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים [ה]עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד נמצא שלשים על שלשים ושני (ג) טפחים הוי ותו עלה חמש וכנס אמה זהו סובב נמצא עשרים ושמונה על עשרים ושמונה וארבע טפחים הוי וכי תימא כיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה מקום [יב] קרנות אמה מזה ואמה מזה נמצא עשרים ושש על עשרים ושש ושבע הוו לא דק מקום הילוך רגלי הכהנים אמה מזה ואמה מזה נמצא עשרים וארבע על עשרים וארבע מקום המערכה עשרים וחמשה הואי וכי תימא הכא נמי לא דק והא כתיב [י]1והאריאל שתים עשרה אורך בשתים עשרה רוחב רבוע יכול שאינו אלא שתים עשרה על שתים עשרה כשהוא אומר אל ארבעת רבעיו מלמד שבאמצע הוא מודד שתים עשרה אמה לכל רוח ורוח וכי תימא שית מינייהו מעיקרא באמה בת חמשה מייתי להו אם כן רווחא לה עזרה [י]דתנן כל העזרה היתה [ז]אורך מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלשים וחמש ממזרח למערב מאה שמונים ושבע מקום דריסת רגלי ישראל אחת עשרה אמה ומקום דריסת רגלי הכהנים אחת עשרה אמה המזבח שלשים ושתים בין אולם ולמזבח עשרים ושתים אמה [ח]ההיכל מאה אמה אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת אלא חיק האמה בגובהה אמה רוחב כניסה גבולה אל שפתה סביב [יג]

לא

רש"י

וחיק האמה. כלומר [ח]באלו אמות אני אומר שיהו בנות חמש: וחיק האמה. [יד] דהיינו יסוד דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד. ולקמן מפרש בהי אמות קאמר אי דגובהה אי דכניסה: גבולה [טו] על שפתה סביב אלו [ט]הקרנות. זרת [טז] חצי אמה האחד דמאמצעית האבן מודד והולך זרת לכל רוח דהיינו אמה על אמה. זרת חצי אמה: וזה גב המזבח. כלומר ובאמה זו יהא נמי מזבח הזהב: ר' מאיר סבר זה. מזבח הזהב דהוא כלי יהא באמה בת חמשה [י]והא שאר כלים באמה בת ששה [יז]: קס"ד מיסוד ועד סובב. אותה אמה של גובה היסוד ואותן [יח] [כ]האמה שבין יסוד וסובב באמה בת חמש מחיק האמה [יט] מן היסוד והיסוד בכלל ועד אמה רוחב דהיינו סובב [כ] באמה באמה בת חמש: גובה מזבח העולה כמה הוי עשר אמות. כדאמרינן בזבחים בפ' קדשי קדשים (דף נט:) [כא] על המשכן ועל המזבח[ל] מה משכן עשר אמות אורך הקרש אף מזבח עשר אמות ומה אני מקיים שלש אמות קומתו[מ] משפת סובב עד מקום הקרנות: שית. דמן הרצפה ועד הסובב בני חמשה חמשה כדקאמר: מקרנות ועד סובב. מגובה קרנות ועד סובב הוי ד' אמות של ששה ששה שהם כ"ד טפחים דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד ומן היסוד לסובב חמש הרי שש ומן הסובב ועד מקום הקרנות ג' הרי תשעה והקרן אמה הרי עשרה כדקתני לקמן: כמה בציר. דלא הוי סובב אפלגא דמזבח תלתא טפחים הוי פלגיה דמזבח למטה מן הסובב: חוגרו. למזבח סביב [כב]: דמים עליונים לתחתונים. חטאת בהמה למעלה מן החוט וחטאת העוף למטה ועולת העוף למעלה [כג] וטעמא מפרש בתורת כהנים[נ] ובמס' זבחים[ס]: מילוי אוחז בית השחיטה ושוחט[ע] הוורידין והדם מקלח למרחוק: למטה מרגליו. מן הסובב: הא קא יהיב כו'. כיון דפלגיה דמזבח אינו נמוך מן הסובב [כד] אלא שלשה טפחים כי עביד אמה למטה מרגליו אפילו באמה בת חמש קא יהיב עליונים שני טפחים למטה מן החוט: אלא. כולה עשר אמות דגובה [כה] באמה בת ששה וכי קתני באמה בת חמש באמות דכניסה. יסוד וסובב ועובי הקרנות קרי [כו] כניסה שכונס באורך ורוחב: בנין המזבח כמה הוי. גובהו דמזבח שיתין פושכי דהא כל אמות הגובה באמה בת ששה [כז] ולמטה מרגליו אפילו אמה אחת באמה בת חמש כשרה דהוי טפח למעלה מן החוט: נמצא שלשים על שלשים. דמכל צד ממעט אמה והיינו ב' באורך ב' ברוחב [כח] ל' אמות ושני טפחים הוי: נמצא בין קרן לקרן עשרים וששה עשרים ושבעה הוו. דהנך שש אמות דאימעיט לא הוו אלא חמש באמות בת שש [כט]: מקום הילוך רגלי הכהנים אמה. סביב לפנים מן הקרנות כשהולכין לסדר המערכה והאברים נמצא כ"ד על כ"ד: מקום המערכה כ"ה על כ"ה [ל]. דהא אמה דהילוך ודאי בת ששה הואי [לא] דהא לא כתיב בקרא ומיהו כ"ה מיהא הוו: והאריאל. המקום המערכה שבאמצע י"ב אמה על י"ב אמה דהיינו כ"ד על כ"ד [לב] וקרא ליכא למימר לא דק: וכי תימא מעיקרא. כשעשו המזבח ל"ב על ל"ב [לג] ומדדו מאותן ל"ב שית אמות באמה בת חמש והנך שית לא הוו אלא חמש באמה בת ששה ובצרא לה חדא אמה דהוו להו ל"א אמות הלכך כי עבדת שית אמות דכניסה ג' לכל צד באמה בת חמש דהוי חמש אמות גדולות לא פש להו אלא כ"ו על כ"ו [לד] הוי בין קרן לקרן: אם כן. דמעיקרא לא הוה מזבח אלא ל"א על ל"א רווחא לה עזרה יותר ממה ששנינו: דתנן כל העזרה. בין חצר [לה] והיכל: היתה קפ"ז על קל"ה. ואם כן הוו ליה בין אולם ולמזבח כ"ג אמות או מקום הדריסה כ"ג: [לו] היכל מאה אמה. עם בית קדשי הקדשים: י"א [לז] אמה (חצר) אחורי הכפורת. וכשהיו ישראל מרובין בעזרה היו נמשכין מהם לשם כדאמרינן ביומא (דף כא.): אלא חיק האמה בגובהה. אותה אמה שמן הרצפה ועד היסוד באמה בת חמש: ואמה רוחב כניסה. כניסה דסובב באמה בת חמש אבל כניסה דיסוד באמה בינוני: גבולה [לח] על שפתה סביב. [לט] דגבהו דקרן באמה בת ה':

לא

תוספות

וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד. זרת חצי האמה וכשתמדוד מאמצע הקרן זרת סביב עד השפה אישתכח דהוי אמה: ותנן חוט של סיקרא כו'. משנה היא במסכת מדות (פ"ג מ"א): אל חיק האמה בגובהה. מכאן יש לקיים גירסת הספרים בזבחים פ' קדשי קדשים (דף סג. ושם ד"ה חוץ) דאמרינן התם כל כבשים שהיו במקדש שלש אמות לאמה חוץ מכבשו של מזבח שהיה שלש ומחצה וחצי טפח ואצבע ושליש אצבע[פ] בזכרות' ומחק שם בקונטרס חצי טפח דאז החשבון מכוון לט' אמות של מזבח ולדברי רבותיו שגורסין חצי טפח פי' בקונטרס שם דלאותו חשבון לא היה ראש הכבש שוה לראש המזבח אלא נמוך ממנו רביע אמה ולא דק בקונטרס דאינו נמוך אלא חומש אמה חסר משהו והקשה בקונטרס שהרי אמרה תורה לא תעלה במעלות על מזבחי ותירץ רבי נתן[צ] [מדודא] דאמה של יסוד באמה בת ה' כדאסיקנא הכא ולפירוש הקונטרס קשה דנמצא ראש הכבש גבוה מראשו של מזבח ומיהו אין לחוש בזה אי נמי לגירסת הקונטרס אמות של כבש לפי האמות של מזבח וכגירסתו גריס רבינו חננאל בעירובין בפ' חלון (דף עו.):

שלא

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' ה:
כט ב מיי' שם הלכה ו:
ל ג מיי' שם הלכה ט:
לא ד מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה כ:
לב ה מיי' שם פ"ו הלכה ט:
לג ו מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' ה:
לד ז מיי' שם פ"ה הלכה יב:
לה ח מיי' שם ופ"ד הלכה ג:

תורה אור השלם

1. וְהָאֲרִיאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֹרֶךְ בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רֹחַב רָבוּעַ אֶל אַרְבַּעַת רְבָעָיו: יחזקאל מג טז

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא הא דתניא נ"ב זהו סוף קושיא: (ב) שם כניסה בנין מזבח כמה הוה: (ג) שם נמצא שלשים על שלשים וב' טפחים נ"ב ר"ל ל' על ל' ועוד ב' טפחים מכל צד וכן בסמוך גבי כ"ח על כ"ח וארבע טפחים מכל צד וק"ל:

שיטה מקובצת

א] זה סובב. אמותיו יהא נמי בת חמשה טפחים. הרגמ"ה: ב] אלו הקרנות: ג] זה מזבח הזהב שלא היה לו יסוד. הרגמ"ה: ד] סבר זה הוא: ה] אמות הכלים: ו] דעתיה: ז] ועד אמה רוחב חמשה: ח] דרומית מזרחית: ט] ומבדיל ומיצה: י] יהיב עליונים: יא] תנן המזבח: יב] מקום הקרנות: יג] סביב גובהה: יד] האמה היינו: טו] גבולה אל: טז] זרת האחד אלו הקרנות דמאמצעית האבן: יז] ששה הס"ד ומה"ד ורבי יהודה סבר כמו זה דהיינו גב המזבח שהוא כלי יהיו האמות של כל הכלים: יח] ואותן חמש אמה שבין יסוד לסובב באמה: יט] האמה דהיינו: כ] תיבת באמה נמחק: כא] קדשים אשר על: כב] סביב הס"ד ומה"ד בין דמים עליונים לדמים תחתונים: כג] למעלה ועולת בהמה למטה: כד] אלא [א"ה שם כתוב] רק: כה] דגובה המזבח: כו] קרי נמי: כז] ששה למטה: כח] ברוחב הס"ד ומה"ד שלשים אמות ושני טפחים הוי. דהא שתי אמות דאימעט בנות חמשה נינהו הס"ד ואח"כ מה"ד מקום הקרנות עובי האבן תופס אמה באורך ואמה ברוחב: כט] שש הס"ד ומה"ד לא דק באותה אמה הואיל ומטפחים אתא: ל] כ"ה הוי: לא] הואי דבהא: לב] על כ"ד ובקרא: לג] על ל"ב מדדו: לד] על כ"ו הס"ד ומה"ד אם כן ותיבות הוי בין קרן לקרן נמחק: לה] חצר ובין אולם ובין היכל ובין קדשי קדשים [היתה כו'] ותיבות או מקום הדריסה כ"ג נמחק: לו] ההיכל מאה אמה עם האולם והתא ובית קדשי: לז] אמה אחורי בית: לח] גבולה אל: לט] גובהה:

רבינו גרשום

חיק האמה (א) זה היסוד. אמת היסוד נמי באמה בת ה' היינו יסוד עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד: ואמה רוחב זהו הסובב. דתנן עלה חמש וכנס אמה זהו הסובב אותה אמה בת ה': סביב אלו הקרנות. דתנן נמי עלה שלש וכנס אמה אלו מקום הקרנות ואותה אמה בת ה': גב המזבח זה מזבח הזהב. שלא היה לו יסוד ולא סובב אמותיו נמי באמה של ה' טפחים. ר' מאיר (סבר לה כרבי אמר) זהו. כלומר זה יהא באמה בת ה' הא שאר כל הכלים כגון ארון ושלחן באמה בת ו': קא ס"ד דקרא דאמר באמה בת חמשה מאותן אמות דמיסוד ועד סובב קאמר ומאי חיק האמה ואמה רוחב דמשמע מאותן ב' אמות בלבד קאמר. הכי קאמר מחיק האמה כלומר מאותה אמה שמן הארץ ועד החיק בגובה המזבח ועד אמה רוחב דהיינו הסובב באמה בת ה' כל ו' אמות התחתונות שמן הארץ ועד הסובב באמה בת ה': גובה המזבח כמה הוי עשר אמות. דילפינן ליה ממזבח הזהב שהיה גבהו פי שנים כארכו אף מזבח החיצון נמי וקרא דכתיב שלש אמות קומתו מסובב עד קרנות קאמר: שית בני חמשה חמשה. מן הארץ ועד הסובב: וארבע. העליונים: בני שיתא שיתא טפח: מזבח כמה טפח הוי גבהו נ"ד מקרנות ועד סובב ד' אמות שהן כ"ד טפחים: ואם עשאה למטה מרגליו. כלומר למטה מן הסובב שהוא עומד על הסובב. אפילו אמה אחת (ב) שלה טפח. ואמאי כשרה: אלא חיק האמה דהויא של ה' לא חשיב לה בגבהה אלא בכניסה וכן אמה רוחב וגבולה אל שפתה כל הכניסות היו באמה בת ה' אבל כל עשר אמות של גובה המזבח היו של ו' טפחים והוה ליה מזבח גבוה שיתין טפחים. ועד חציו ל' טפח. ומן הסובב ועד החוט שבחציו ו' טפחים דהיינו אמה משום הכי קאמר כשרה: ואם איתא דבכנסה מוקמת לה דהויא של ה' טפחים א"כ נמצאו ב' טפחים מותירין על הל"ב וכן לכל כניסה וכניסה מיותרין ב' טפחים וכשהגיע מקום הקרנות כ"ז אמות הוי כדאמר לכניסת הקרנות עלו השיורין ל"ו טפח שהן שש אמה. ועשרין ושבעה הויא ליה למימר: לא דק. על אותן שיורין לחשבן לצרפן לאמה: כנסה דקרנות היינו כדאמר בזבחים עלה שלש מן הסובב ומביא ד' אבנים שכל אחת אמה על אמה וגובהה אמה ומניחן על ד' זויות ומן קרן ועד קרן לפנים כ"ז (טפח) [אמה] ומקום רוחב האבן היינו כנסה: ומי מצית אמרת לא דק הא הדר קתני מקום הלוך רגלי הכהנים על גבי המזבח מרחיק אמה מן הקרן לפנים עד מקום המערכה מצד זה וכן מכל צד אותה אמה הויא מקום הילוך הכהנים סביב למערכה נשתייר כ"ד על כ"ד למקום המערכה לפי חשבוננו שעודפין ו' טפחים הויא כ"ה ואי לא דק בהך בבא דק באידך בבא במקום המערכה: וכי תימא הכא נמי במקום המערכה לא דק והא קרא נמי קאמר הכי כמתניתין וקרא ליכא למימר דלא דק דכתב וההראל היינו המזבח שתים עשרה אמה אורך בשתים עשרה רוחב רבוע על גביו קאמר מלמד שאמצע המזבח הוא מודד שתים עשרה אמה לכל רוח דהיינו כ"ד על כ"ד אלמא דלא מצית מוקמת ליה בכנסה מפני האמה שעודפת: וכי תימא שית מנייהו מעיקרא ו' אמות התחתונות שסמוך לארץ באורך המזבח וברוחב המזבח ג' אמות החיצונות שמכל צד הוו באמה בת ה' טפחים דהיינו שית תלת מיכן ותלת מיכן. כלומר המזבח שהוא ל"ב על ל"ב מלמטה ג' אמות החיצונות שמכל צד הן בת ה' טפח והשאר ו' טפח משום הכי שית מנייהו מעיקרא תלת מיכן ותלת מיכן באמה בת ה' לפי שג' כניסות של אמה בת ה' הוא כונס ליסוד ולסובב ולקרנות ואם היו כל האמות שלו (ב') באמה של ו' והכנסות באמה בת ה' היו עודפין ב' טפחים א' מיכן וא' מיכן לכל כניסה ועכשיו של שלש החיצונות שסביב למזבח הן באמה בת ה' ואותן ג' אמות של ה' הוא כונסן ולא העדיף שם טפח כלל: א"כ והואיל שית מנייהו מעיקרא חשבת להו באמה בת ה' א"כ רווחא לה עזרה ג' טפחים מכל צד המזבח דכל אמות העזרה באמה של ו' הן: אחורי הכפורת. היינו אחורי בית קדשי הקדשים היתה חצר קטנה של י"א אמה. ואם איתא לכל צד המזבח היתה העזרה מרווחת ג' טפחים: אלא תריץ הכי חיק האמה בגובהה דמזבח קאמר מן הארץ ועד היסוד אמה של ה' טפחים וכנסה דיסוד באמה של ו' טפח. ואמה רוחב נמי הוי בת ה' בכנסה דסובב תריץ לה ונשתיירו ב' טפחים טפח מיכן וטפח מיכן. וגבולה אל שפתה סביב דהיינו אמה דקרנות דהויא נמי בת ה':

א) נראה דל"ל חיק האמה היינו היסוד דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד נמי היה באמת בת ה'. ב) נראה דל"ל אפילו אמה אחת של ה' טפחים: למטה משני טפחים. ואמאי כשרה.

מסורת הש"ס

א) עירובין ד., ב) מדות פ"ג מ"א [זבחים נג. בכורות יז:], ג) זבחים סד:, ד) מדות פ"ג מ"א [זבחים נד.], ה) סוכה מה., ו) זבחים נט:, ז) יומא טז: מדות פ"ה מ"א, ח) באלו אני אומר שיהו האמות בת חמש הס"ד. נ"ק, ט) הקרנות הס"ד אח"כ ד"ה זרת האחד שהן אמה על אמה והא דכתיב זרת האחד דמאמצעית כו' רוח דזרת חצי אמה הס"ד. נ"ק, י) הא. נ"ק, כ) נ"ל ה' אמות שבין כו' בת חמש הס"ד אח"כ ד"ה מחיק כו' סובב באמה בת חמש הס"ד. נ"ק, ל) [במדבר ד], מ) [שמות כז], נ) [חטאת בהמה לו פרשה ג, חטאת העוף ויקרא דבורא דחובה פרק יח, עולת העוף ויקרא פרשה ז, עולת בהמה ויקרא דבורא דחובה פרק טו], ס) [חטאת בהמה נג. חטאת העוף סד: עולת העוף סה. עולת בהמה י:], ע) [י"ג וסותכן], פ) נ"א בזוטרתא, צ) מדודא. נ"ק,

מוסף רש"י

וחיק האמה. נמדד באמות קטנות וכן אמה רוחב וכן גבולו על שפתו זרת האחד וזה גב המזבח כולן באמות קטנות הללו (עירובין ד.). חיק האמה זה יסוד. חיק על שם שהוא חיקויו ותיקונו של מזבח מלמטה אלו קרנות. שהן אמה על אמה והאי דכתיב זרת האחד מאמצעית רחבו של קרן מודד זרת שהוא חצי אמה לכל רוח דהוי אמה על אמה (שם). זה גב המזבח. כלומר באמה קטנה זו נמדד האמה של מזבח הזהב דכתיב ביה אמה ארכו ואמה רחבו, (שמות ל) ובמסכת מנחות בפרק שתי הלחם מפרש ליה להאי קרא דאמה יסוד דקאמרי בקטנה לאו ברוחב כניסת היסוד אלא בגובה עלייתו, דאמר מר עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד אבל רוחב הכניסה באמה בת ששה ואמה סובב כניסה דילה באמה קטנה ולא ה' אמות של עליית גובהה באמה קטנה כדתנן עלה חמש וכנס אמה זה הסובב וקרנות לא שנא גובהן ולא שנא רוחבן באמה קטנה, (עירובין ד. ועי' עוד בהגה"ה שם). חוגרו באמצע. חוגרו למזבח באמצע גובהו (בכורות יז:). היה עולה בכבש. לפי שנעשית למעלה כדילפינן בגמרא בא לו לקרן דרומית מזרחית. כדאמרן שקרובה לבית הדשן ומבדיל. בשני סימנין כדיליף בהכל שוחטין (חולין דף כא:) ערפה. גובה הראש מול ערפה למטה לצד האגפים מול הרואה את העורף (זבחים סד:). ומבדיל. בשתי סימנין ולא כחטאת שהיא בסימן אחד ומיצה את דמה. דוחק בית מליקתו לקיר והוא מתמצה ע"י שדוחקו בקיר (שם נד.). עלה אמה. מן הארץ ברוחב ל"ב על ל"ב, שמתחילה הביאו מלבן מרובע ל"ב על ל"ב והושיבוהו על הארץ כעין אייסטר"א וגובהו אמה ומילאוהו סיד וקוניא וזפת נמצא שעלה אמה, וחזרו והביאו מלבן שהיא ל' על ל' וגובהו חמש אמות והושיבוהו על זה משוך אמה מכל צד ומילאוהו סיד וקוניא וזפת הרי שנכנס אמה ועל אותה כניסה היו שופכין הדמים ומשם יורדין לרצפה דרך שני נקבים שהיו באחת הזויות וכשנתמלא מלבן זה נמצא שעלה חמש מן היסוד ומעלה הרי שש מן הארץ, חזרו והביאו מלבן שהוא כ"ח על כ"ח והושיבו על זה משוך אמה מכל צד וגובהו ג' אמות ומילאוהו סיד וקוניא וזפת נמצא גבוה תשע אמות והוא גג המזבח וכניסה זו של סוף שם הוא הסובב שהוא מקום הילוך לכהנים סביב למזבח כשבאין להקטיר ולמתן דמים והיינו דקאמר עלה אמה וכנס אמה זה היסוד עלה חמש וכנס אמה זה הסובב עלה שלש זה מקום הקרנות וכו'. (סוכה מה.). והאריאל. מקום מערכה של מזבח שתים עשרה. אל ארבעת רבעיו מלמד שמאמצעיתו מודד (זבחים נט:). כל העזרה היתה. כל היקף העזרה הגדולה אורך קפ"ז ובתוך אותו היקף נבנה הבית לצד מערבי והאולם והמזבח במזרחו, היכל מאה אורך עם כותל אולם וחללו וכותל היכל וחללו ואמה טרקסין וחלל בית קדשי הקדשים ועובי כותל מערבי וחלל התא אחריו ועובי כותל חילון. הכי מיפרשא במסכת מדות ולקמן מייתי לה בפרק הוציאו לו (דף נב:) י"א אמה. היא מקום פנוי אחורי בית הכפורת בין כותל התא לכותל עזרה (יומא טז:).